

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)
SSN Waldemar Płóciennik (sprawozdawca)
SSN Paweł Wiliński

Protokolant Jolanta Włostowska

w sprawie **B. T.**

oskarżonego z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 107 § 1 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 21 lutego 2024 r.,

skargi obrońcy oskarżonego

na wyrok Sądu Okręgowego w Legnicy

z dnia 5 października 2023 r., sygn. akt IV Ka 587/22,

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Legnicy

z dnia 16 sierpnia 2022 r., sygn. akt II K 526/19

i przekazujący sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Legnicy do ponownego rozpoznania;**
- 2. zarządza zwrot na rzecz oskarżonego wniesionej przez niego opłaty od skargi.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 sierpnia 2022 r. w sprawie II K 526/19, Sąd Rejonowy w Legnicy uniewinnił B. T. od popełnienia zarzucanych mu pięciu czynów z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 107 § 1 k.k.s. w zw. z art. 9 § 3 k.k.s.

We wniesionej m.in. na niekorzyść oskarżonego apelacji, zaskarżając w całości wyrok na jego niekorzyść, Naczelnik Dolnośląskiego Urzędu Celno – Skarbowego we Wrocławiu zarzucił:

„(...)

2. obrazę przepisów prawa materialnego - art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 107 § 1 k.k.s., będącą konsekwencją zarzuconych uchybień w zakresie oceny dowodów, polegającą na niesłusznym przyjęciu, że oskarżony B. T. nie wyczerpał ustawowych znamion zarzucanych mu czynów, podczas gdy ze zgromadzonego materiału dowodowego jednoznacznie wynika, iż oskarżony popełnił zarzucane mu czyny,

3. obrazę przepisów prawa procesowego - art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k., art. 424 § 1 k.p.k., polegającą na dowolnej ocenie dowodów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, poprzez brak w uzasadnieniu wyroku wnikliwej oceny całokształtu zebranego materiału dowodowego oraz poprzez pominięcie istotnych okoliczności niekorzystnych dla oskarżonych, a także wadliwą ocenę tych dowodów, co miało wpływ na treść wyroku, a w konsekwencji doprowadziło Sąd do błędnych ustaleń faktycznych w zakresie zamiaru i świadomości oskarżonych G. K. i B. T. oraz spowodowało niesłuszne uniewinnienie oskarżonych od popełnienia zarzucanych czynów, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala na wyrażenie poglądu, iż oskarżeni w ramach zarzucanych im czynów są winni ich popełnienia”.

W następstwie tych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Legnicy.

Sąd Okręgowy w Legnicy wyrokiem z dnia 5 października 2023 r., IV Ka 587/22, uchylił zaskarżone orzeczenie m.in. w zakresie uniewinnienia B. T. i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu w Legnicy do ponownego rozpoznania.

Wyrok ten został zaskarżony w całości skargą obrońcy oskarżonego B. T., w której na podstawie art. 539a § 3 k.p.k. zarzucono „naruszenie art. 437 § 2 k.p.k. poprzez uchylenie wyroku Sądu I instancji pomimo braku wystąpienia przesłanek wskazanych w treści przepisu art. 439 § 1 k.p.k., przepisu art. 454 k.p.k. oraz braku konieczności przeprowadzenia na nowo przewodu sądowego w całości” i wniesiono o uchylenie tego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Legnicy do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga zasługuje na uwzględnienie, albowiem w sprawie doszło do obrazy art. 437 § 2 k.p.k.

Zakres kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy w ramach postępowania skargowego, jak podkreślił Sąd Najwyższy w uchwale I KZP 13/17, ogranicza się do zbadania, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy uchybienie daje podstawę do wydania orzeczenia kasatoryjnego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, z. 3, poz. 23). Zgodnie z obowiązującymi regulacjami skarga na wyrok sądu odwoławczego uchylający wyrok sądu pierwszej instancji może być wniesiona wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 lub z powodu uchybień określonych w art. 439 § 1 (art. 539a § 3 k.p.k.). Stosownie do art. 437 § 2 zd. 2 k.p.k. uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeśli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Z powiązania treści tego przepisu z treścią art. 539a § 3 k.p.k., jednoznacznie wynika, że „Sąd Najwyższy, rozpoznając skargę na wyrok sądu odwoławczego ogranicza się do badania, czy w sprawie, na etapie postępowania przed sądem I lub II instancji, zachodzi tzw. bezwzględna przyczyna odwoławcza, albo doszło do uchylenia wyroku mimo braku formalnych przeszkód określonych w art. 454 k.p.k. do wydania wyroku zmieniającego lub też

konieczne jest przeprowadzenie w całości przewodu sądowego (...). Te uregulowania wskazują więc jednoznacznie, że aby Sąd Najwyższy mógł ustosunkować się do podniesionych w skardze zarzutów, uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego winno być tak sformułowane, aby wynikało z niego jednoznacznie, która z przesłanek określonych w art. 437 § 2 k.p.k. była podstawą uchylecia wyroku sądu I instancji i przekazania sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2017 r., II KS 3/17, z dnia 14 marca 2018 r., IV KS 4/18 i z dnia 15 września 2021 r., II KS 21/21).

W rozważanej sprawie Sąd Okręgowy w Legnicy podał w wątpliwość stanowisko Sądu pierwszoinstancyjnego, który wyrok uniewinniający oparł na opinii biegłego Z. K., według którego zakwestionowane automaty do gier nie mają charakteru losowego, co sprawiło, że zachowanie oskarżonych, w tym B. T., nie wyczerpywało znamion zarzucanych mu czynów. Sąd zauważył, że dokonana przez Sąd Rejonowy ocena dowodów (dwie krańcowo różne w swoich wnioskach opinie biegłych) jest niepełna i zbyt powierzchowna, co miało wpływ na treść zaskarżonego apelacją wyroku. W ocenie Sądu Odwoławczego, Sąd pierwszej instancji, bez żadnych dodatkowych czynności procesowych przyjął arbitralnie jedną z opinii, nie przedstawiając w istocie żadnej pogłębionej analizy swojego stanowiska. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy powołał w postępowaniu odwoławczym kolejnego biegłego, celem wydania stosownej opinii, a następnie, aby rozwiązać wszelkie wątpliwości dopuścił dowód z ustnej opinii uzupełniającej. Według Sądu opinia ta była przekonująca i w zasadzie „tożsama” z wnioskami opinii biegłego R. R., którą Sąd Rejonowy w sposób arbitralny odrzucił. Zdaniem Sądu Okręgowego, okoliczności te jedynie spotęgowały zastrzeżenia co do oceny dowodów i ustaleń faktycznych, jakie poczynił Sąd Rejonowy (trudno bez zastrzeżeń przyjąć jako miarodajną opinię, która skrajnie różni się od dwóch pozostałych). Jednocześnie zwrócił uwagę, że wnioski opinii zaaprobowanej przez Sąd Rejonowy zdają się podważać zeznania świadków – funkcjonariuszy celnych, którzy przeprowadzali na automatach eksperymenty. Wprawdzie poczynione przez Sąd uwagi dotyczyły współoskarżonego G. K., jednak w sposób bezpośredni odnoszą się także do współoskarżonego w sprawie B. T. – chodzi o współpracę obu oskarżonych i swoisty podział ról w realizowanym przez nich procederze. Nadto, skoro dochodziło do

sytuacji nie tylko zatrzymania, ale także prawomocnych skazań G. K. (co najmniej 39-krotnie za czyny tożsame przedmiotowo, jak te w rozpoznawanej sprawie i to popełnione przy pomocnictwie B. T.), to trudno przyjąć, że ten ostatni mógł pozostawać ciągle w przekonaniu, iż prowadzona działalność na charakter legalny (jak zauważył Sąd odwoławczy w sprawie istnieją dodatkowe okoliczności, które zdają się wskazywać, że mógł on co najmniej zakładać, że automaty mają charakter losowy skoro zatrudniał ludzi do prowadzenia lokali, którzy koncesjonowali wejścia do nich czy też to, że urządzał te lokale tak by nie do końca był jasny charakter prowadzonej w nich działalności).

Zatem, według Sądu, przedstawione okoliczności, w tym dowód z nowej pisemnej i ustnej opinii biegłego J. T., która „wydaje się być przekonująca i (...) pozostaje tożsama z wnioskami opinii biegłego R. R., którą Sąd Rejonowy w sposób arbitralny odrzucił” jedynie „potęgują zastrzeżenia co do oceny dowodów i ustaleń faktycznych jakie poczynił Sąd Rejonowy.” Wszystkie podniesione okoliczności zdecydowały, że Sąd uchylił wyrok także wobec B. T., wskazując, iż przy ponownym rozpoznawaniu sprawy „Sąd oceni zebrany dotychczas materiał dowodowy, poczyni prawidłowe ustalenia faktyczne i wyda stosowne rozstrzygnięcie”.

Stanowisko Sądu odwoławczego nie jest jednak w tym zakresie konsekwentne, skoro jako przyczynę i podstawę prawną wydania orzeczenia kasatoryjnego wskazuje art. 439 k.p.k., a nie przepis art. 454 § 1 k.p.k. (rubryka 5.3.1.4.1.). Gdyby przyjąć, że jednak Sąd Okręgowy jako podstawę uchylenia przyjął art. 454 § 1 k.p.k., to należy pamiętać, że „możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego, umarzającego albo warunkowo umarzającego postępowanie karne i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą ne peius określona w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy - w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) - stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym

postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k.” (uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r., I KZP 10/18, OSNKW 2018, z. 11, poz. 73). Stąd też stwierdzone na etapie postępowania apelacyjnego uchybienia winny skłonić Sąd odwoławczy do próby dokonania oceny całości materiału dowodowego czy jego uzupełnienia. Dopiero ocena dokonana w oparciu o art. 7 k.p.k. i uznanie, że w ramach zgromadzonych dowodów, nie jest możliwe utrzymanie w mocy wyroku uniewinniającego, winno skutkować uchyleniem wyroku Sądu Rejonowego na podstawie art. 454 § 1 k.p.k.

Konkludując: zgodnie z treścią art. 437 § 2 k.p.k. do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania może dojść wyłącznie w wypadkach wskazanych w tym przepisie. Każda strona ma natomiast prawo wiedzieć, jakie były podstawy prawne i czym kierował się Sąd wydając wyrok określonej treści – uzasadnienie wyroku winno być tak sformułowane, aby wynikało z niego, która z przesłanek określonych w art. 437 § 2 k.p.k. była podstawą uchylenia wyroku. W rozważanej sprawie wskazywanie na bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 k.p.k. jest zapewne nieporozumieniem, w motywacyjnej części orzeczenia nie mówi się o konieczności powtórzenia przewodu sądowego w całości, a konieczności skazania oskarżonego, jako powodu uchylenia wyroku można się jedynie domyślać, choć użyte przez Sąd sformułowania „opinia ta wydaje się być przekonująca”, „co najmniej mógł zakładać” – w odniesieniu do świadomości oskarżonego odnośnie do nielegalnego charakteru działalności oraz zalecenie dokonania oceny materiału dowodowego i poczynienia prawidłowych ustaleń faktycznych i w tej mierze nasuwają zasadnicze wątpliwości.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[PGW]

[ał]

